

INNHold

1. Sammen drag og hovedkonklusjoner	2
2. Nærmere gjennomgang – antall og refselsesmiddel	3
2.1 Generelt	3
2.2 Totalantallet	4
2.3 Forseelsesnes art	5
2.4 Valg av refselsesmiddel	5
2.5 Fordeling på personellkategorier	6
3 Klagesaksbehandling	7
4 Generaladvokatens uttalelser i klage- og kontroll saker	8
4.1 Klagesaker	8
4.2 Kontroll saker	11

GENERALADVOKATENS ÅRSRAPPORT OVER REFSELSER I FORSVARET I 2011

1. Sammendrag og hovedkonklusjoner

Denne rapporten blir avgitt noe senere enn ønskelig, fordi det har manglet innrapportering fra enkelte avdelinger. Alt i alt går innrapporteringen av refselsler fra avdelingene bedre enn før. Forsinkelser er beklagelig ikke bare fordi statistikken blir forsinket, men fordi den rettssikkerhetsgarantien som ligger i refselskontrollen mister mye av sin betydning ved sen behandling.

Statistikken baserer seg på kontrollordningen som er fastsatt i disiplinærreglementet. Avdelingene skal månedlig sende sine kontrolleksemplarer til krigsadvokatene som gir sine merknader tilbake til vedkommende sjef. Denne skal deretter sende månedens kontrolleksemplarer med alle merknader til Generaladvokaten og skal spesielt opplyse om hvilke tiltak som er iverksatt. Generaladvokaten gir deretter sin uttalelse til de respektive generalinspektører.

General- og krigsadvokatenes funksjon vedrørende avdelingenes utøvelse av disiplinærmyndigheten er å påse at refsedes rettssikkerhet er ivaretatt. Dette skulle ideelt sett begrenset seg til en kontroll av refsende sjefs rettsanvendelse, altså at den ilagte refselsen er i overensstemmelse med et gyldig og anvendelig rettsgrunnlag.

Det mangler fortsatt noen innrapporteringer for 2011, men det som mangler er trolig ikke så mye at det vil forstyrre konklusjonene i denne rapporten. Det har videre kommet ytterligere innrapporteringer for tidligere år etter at rapporten for 2010 ble skrevet, slik at når det i denne rapporten omtales forhold som skriver seg fra 2010 eller tidligere år, kan tallene avvike noe fra det som fremgår av tidligere rapporter.

Selv om kunnskapene i disiplinærrett er mangelfulle ved mange avdelinger, mener Generaladvokaten å ha registrert en bedring i de senere år. Dette kan trolig tilskrives en intensivert informasjonsvirksomhet herifra med foredrag og skriftlige orienteringer.

Totalt antall refselsler registrert hos Generaladvokaten for 2011 er 635.

Dette gir en refselseshyppighet per soldatårsverk på 7 %, som ligger i samme område som i øvrige år i perioden 2005-2010. Dette er under halvparten av typisk refselseshyppighet i perioden 1994-2002.

Når det gjelder type overtredelser, er brudd på rusmiddelbestemmelser fremdeles den vanligste – 32 % av refselsene er rusmiddelrelatert. Dette er noe høyere enn i 2010 (30 %).

Overtredelsesklassen det er reagert nest mest overfor i 2011, gjelder våpenforseelser, i hovedsak vådeskudd uten personskaide (ca. 19 %). Dette er noe mindre enn i 2010 (ca. 26 %) men må ses på bakgrunn av en klar økning over flere år, antagelig som følge av tidligere forsvarssjefs innskjerpinger i 2007 og sommeren 2008.

Ulovlig fravær utgjør fortsatt en stor andel (16,5 %), men noe mindre enn i 2010 (20 %).

Bot er helt klart det mest brukte refselsesmiddel, med 82 % av refselsene mot ca.83 % i 2010.

Bruken av refselsesmidlet *arrest* har tatt seg opp igjen og ble i 2011 brukt i 5,5 % av sakene, mot 2,5 % i 2010. Endringen står trolig i sammenheng med at det i en periode har vært vanskelig for mange avdelinger å finne soningsplass, mens ansvaret for drift av arrester nå er avklart.

Bruken av *Frihetsinnskrenkning* har derimot gått noe tilbake, med 9,6 % av refselsene, mot 11 % i 2010 og 15 % i 2009.

Irettesettelse er et refselsesmiddel som brukes for de minst graverende sakene og ble brukt i 2,6 % av tilfellene, mot 3,6 % i 2010.

2. Nærmere gjennomgang – antall og refselsesmiddel

2.1 Generelt

Statistikken har en viss usikkerhet ved seg, da det fortsatt er enkelte avdelinger som ikke har innrapportert. Det må også tas høyde for at det kan skje feilregistreringer hos Generaladvokaten. Man vil således finne avvik mellom de avdelingsvise samleoversikter og de forsvarsgrensvis detaljoversikter som viser fordeling på forseelsenes art og hvilke refselsesmidler som har vært brukt.

Det skal også nevnes at det vil oppstå unøyaktigheter fordi det av og til refses for flere disiplinære forhold i samme refselsesordre. Slike refselser er i statistikken bare registrert under det forholdet som dekkes best av grunnlagsbeskrivelsen. Er det flere forhold som beskrives godt og tilstrekkelig, legges det mest alvorlige forholdet til grunn.

2.2 Totalantallet

Det samlede antall refselser synes å ha stabilisert seg etter en brå nedgang fra 2002 til 2004. Selv om tallene for 2002 også var noe ufullstendige, var rapporteringen fra avdelingene vesentlig mer mangelfull for 2003. Det er følgelig rimelig å anta at reduksjonen i ilagte refselser ikke var så stor som de innrapporterte tallene skulle tilsi. I 2004 var innrapporteringen katastrofalt dårlig, med en viss bedring i 2005. Det er først fra 2006 at generaladvokaten anser tallene som noenlunde pålitelige.

Antallet ilagte refselser har etter våre opptegnelser hatt følgende utvikling siden 2001:

År	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ant.	2091	1989	850 ¹	416 ²	628 ³	551	636	503	600	590	635

Som det kort ble redegjort for innledningsvis, vil man ved å sammenligne ovennevnte tall med 2010-rapporten se at det er oppført høyere antall refselser for dette året. Dette kommer altså av at man etter at 2010-rapporten ble skrevet har fått tilsendt ytterligere kontrolleksemplarer for refselser det året. Det er også endringer på enkelte andre år.

¹ Anslag. Antall registrerte refselser ved generaladvokatens kontor er 471.

² Tallet er basert på antall registrerte refselser hos Krigsadvokatene (første instans). Antall registrerte refselser ved generaladvokatens kontor er 379. Tallet inkluderer ikke HMKG.

³ Tallet er basert på antall registrerte refselser til Krigsadvokatene (første instans). Antall registrerte refselser ved generaladvokatens kontor er 550.

Vel så interessant som antallet refselsener som sådan, er refselseshyppigheten regnet som antall refselsener sett i forhold til antall soldatårsverk. Frem til 2001 ble det tatt utgangspunkt i antall tjenestegjørende dager, mens man senere har regnet i forhold til rekvirert styrke. Den siste beregningsmåten vil gi en noe lavere refselsesprosent, da den ikke tar høyde for at mannskapsstyrken reduseres gjennom frafall av forskjellige årsaker.

Sammenligningen viser at antall refselsener per soldatårsverk regnet i prosent endret seg fra 14 til 7 fra 2002 til 2003, dette under forutsetning av at et antall på 850 refselsener er noenlunde riktig. Etter 2005 ligger beregnet refselseshyppighet i området 5 til 7 prosent.

2000: 15 %	2005: 7 %	2010: 6 % ⁴
2001: 15 %	2006: 5 %	2011: 7 % ⁵
2002: 14 %	2007: 6 %	
2003: 7 % (anslått)	2008: 5 %	
2004: ukjent	2009: 6 %	

Før 2000 hadde refselseshyppigheten siden 1994 ligget i området 14-17 %, mens den kunne ligge opp mot 50 % når man går lengre tilbake i tiden. Disiplinærstatistikken tyder på at den disiplinære situasjonen i Forsvaret er god.

2.3 Forseelsenes art

Ulovlig fravær representerte i 2011 16,5 % av refselsene, mens andelen i 2010 var 20 %. I 2009 var andelen påfallende lav med ca. 11 %, mens nivået i perioden 2004-2008 har ligget i området 20 %. Tilbake i 2002 var andelen 32,4 %.

Alkoholrelaterte overtredelser utgjorde i 2011 nærmere 32 %, mens andelen i 2010 var ca. 30 %. Også her var det lavere tall for 2009 med ca. 24,5 %, mens andelen i 2008 var ca. 30,5 %. I det meste av perioden siden 2003 har andelen ligget rundt 25 %, med et topp-år i 2006 (ca. 34 %), og et bunn-år i 2007 (21,6 %). Tallene inkluderer ikke saker hvor beruselse har vært med i bildet som årsaksfaktor ved for eksempel ordrenektelse og vold.

Våpenforseelser har en høy andel, med 18,7 % i 2011. I 2010 var andelen enda høyere med ca. 26 %, mot ca. 21 % i 2009 og 18 % i 2008. De fleste forseelsene skjer i form av ukontrollert avfiring ("vådeskudd") uten at noen kommer til skade. Dette er en betydelig økning fra perioden 2004-2007, da andelen lå rundt 11 %. Tallet synes å ha stabilisert seg etter en periode med stigning som kan settes i sammenheng med tidligere forsvarssjefs innskjerpelse av korrekt våpenbehandling, og den veiledning han distribuerte sommeren 2008 vedrørende retningslinjer for utmåling av refselse for vådeskudd.

Refselsener for overtredelser som *ordreunnlatelse*, *ordrenektelse* og *respektstridig opptreden* utgjør samlet sett ca 4,2 %. Andelen i 2010 var 2,4 %, mot 6 %, i 2008 og 2009. Man er dermed nede i nærheten av samme nivå som i perioden 2004 til 2007, hvor man har ligget omkring 3 %. Det samlede antall er 28 refselsener. Når man beveger seg nede på så pass små tall, kan tilfeldigheter gi store prosentvise utslag. Det er derfor neppe grunn til å trekke andre konklusjoner enn at det er nokså lite friksjon mellom befal og mannskaper, også hensyn tatt til de høyere tallene i 2008 og 2009.

⁴ Etter at dette tallet ble beregnet er det rapportert inn ytterligere refselsener. Riktig refselsesprosent er derfor nærmere 7.

⁵ Basert på rekvirert styrke 9610.

Overtredelser i form av *vaktforsømmelser* ligger på 2,3 %, mot 1,9 % i 2010. For 2009 ble det registrert ca. 11 %, da inkludert soving på fyringsvakt. Tilsvarende tall for 2008 er ca. 3 % i 2008 og for perioden 2004 til 2007 har man et snitt på ca. 5 %.⁶

Fra og med 2010 har soving på *fyringsvakt* vært registrert separat i statistikken. Andelen var på 3,9 % i 2011 mot 4 % i 2010. Dersom man sovner fra en brennende ovn eller primus i teltet, medfører dette en høy risiko for skade på personer og materiell, i verste fall dødsfall. Krigsadvokatene har derfor arbeidet for at slike forseelser skal refses strengere.

Vold og trusler er registrert som egen gruppe fra og med 2010, mens dette tidligere gikk under "annet". Andelen i 2011 var 1,3 % mot 1 % i 2012. Denne type saker vil lett kunne krysse terskelen over mot straffesaker, særlig når det er utøvd vold mot militærpolitiet.

Trafikkforseelser utgjorde ca. 1,8 % av refselsene i 2011. Andelen i 2010 var 1 %, mot 3 % i 2009 og 2 % i 2008. Ser man utviklingen over flere år, får man et tydelig bilde av en minkende andel trafikkforseelser. I 2004 og 2005 var andelen på 6,5 %, og i 2003 var tilsvarende tall ca. 10 %. Under forutsetning av at tallene gjenspeiler realiteter, og ikke bare for eksempel redusert aktivitet fra militærpolitiets side når det gjelder trafikkkontroller, bør man si seg fornøyd med at det er få trafikksaker blant refselsene.

Skadeverk representerte i 2011 3,5 % av refselsene, mens tyveri (naskeri) og underslag sto for litt over 1 %. Underslag som ikke er helt bagatellmessige blir behandlet som straffesaker.

Økt hyppighet av og oppmerksomhet rundt *seksuelt relaterte* forseelser har gjort at Generaladvokaten fra og med 2010 har innført dette som egen gruppe i statistikken. Andelen i 2011 var 2,3 % mot 3,7 % i 2010. Dette omfatter i hovedsak handlinger som er frivillige fra begge side, og bare i mindre grad forhold som kan karakteriseres som trakassering. Antallet seksuelt relaterte saker er så vidt begrenset at det neppe kan betraktes som noe problem, men det kan av og til oppfattes som et savn at det ikke er gitt sentrale retningslinjer. Dette er behandlet nærmere i forbindelse med en enkeltsak som er omtalt nedenfor.

2.4 Valg av refselsesmiddel

Bruken av refselsesmiddelet *arrest* har tatt seg opp igjen og ble i 2011 brukt i 5,5 % av sakene. I 2010 ble det ilagt vesentlig færre refselser på arrest, ca. 2,5 % av sakene. I 2009 var andelen 3,3 %, i 2008 5 % og ca. 8 % i 2007. Årsaken til at andelen refselser på arrest svinger, er delvis at det for enkelte avdelinger i en periode har vært usikkerhet mht. tilgang på arrestlokaler. I brev av 24. august 2010 har Forsvarsstaben fastsatt hvilke avdelinger som skal ha ansvar for å drive arrester som også kan ta imot "gjestearrester", for eksempel fra Heimevernet.

Refselsesmiddelet *bot* er fortsatt det dominerende refselsesmiddel og ble i 2011 brukt i ca. 82 % av refselsene. Andelen i 2010 var 83 % mot ca. 76 % i 2009 og 77 % av refselsene i 2008. Går vi tilbake til 2006 og tidligere år, lå andelen på om lag 86 %.

Bruken av *frihetsinnskrenkning* har derimot gått litt tilbake og ble i 2011 brukt i 9,6 % av refselsene. Andelen i 2010 var 10,8 %, mot 15,2 % i 2009 og omkring 13 % i 2008 og 2007.

---

⁶ Det kan ligge en feilkilde i at unnlattelse av å møte til vakt registreres som vaktforsømmelse (§ 71) i stedet for brudd på tjenesteplikter (§ 77) eller ulovlig fravær (§ 34). Det er også mulig at soving på fyringsvakt har vært registrert som vaktforsømmelse (§ 71) og ikke som brudd på tjenesteplikter (§ 77).

Irettesettelse har aldri hatt noen stor andel av refselsene og viser fortsatt nedgang ved at andelen i 2011 var 2,6 % mot 3,6 % i 2010, 5,6 % i 2009 og ca. 5 % i 2008.

2.5 Fordeling på personellkategorier

En separat listeføring av befalsrefselsers som generaladvokaten har gjort siden begynnelsen av 2009, viser 38 refselsers av befall i 2011, noe som representerer ca 5,7 %. Det ble registrert 26 refselsers av befall i 2010 (ca. 4,6 %) og 42 i 2009 (7 %).

Det ser ut til at det ilegges flere refselsers mot befall nå enn i tidligere perioder. Noe av forklaringen kan ligge i at godt og vel 47 % (18 refselsers) av befalsrefselsene gjelder våpenforseelsers, hvor det jo har vært en innskjerping i de senere år. For 2010 var denne andelen 58 % (14 refselsers) og i 2009 50 % (21 refselsers) av befalsrefselsene.

For øvrig var det i 2011 4 alkoholrelaterte overtredelsers (2010:2), 3 ulovlige fravær (2010:2), 3 saker om ordrenektelse og truslers (2 voldssaker i 2010), 7 seksuelt relaterte overtredelsers (ingen i 2010) og en diversepost på 3 refselsers, herunder skadeverk, tyveri og urinering på offentlig sted i beruset tilstand.

Når det gjelder refselse av befall (og vervede) generelt, vil generaladvokaten peke på at dette gjennomgående rammer vesentlig hardere overfor disse enn overfor vernepliktige korporaler og menige. For en som har sitt levebrød i Forsvaret, vil en refselse henge ved og kunne forstyrre fremtidig karriere på en helt annen måte enn for en som i praksis er ferdig med Forsvaret etter fullført førstegangstjeneste og som skal ut i studier eller sivil jobb uten at arbeidsgiveren (eller politiet) får kjennskap til eventuelle refselsers. Det kan derfor ikke ses som et mål at det skal være noen matematisk likhet mellom personellkategoriene mht. bruk av refselsers.

3. Klagesaksbehandling

Oversikt over antall klagesaker foreligger fra og med 1990, mens tabellen nedenfor av hensyn til plassen bare tar ned tallene for de 12 siste årene. Oversikten er basert på antall uttalelsers avgitt av krigsadvokat eller generaladvokat som ledd i klagesaksbehandling.

År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ant.	272	198	166	72	27	24	22	18	35	25	19	25

Statistikken for **Klagenemnda for disiplinærsaker**, som er annen og siste klageinstans, ser ut som følger (for 2010 og 2011 basert på klagenemndas saksnummer, dvs. året saken kom inn):

År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ant.	33	24	13	14	3	6	1	5	1	1	4	4

Klagehyppigheten har siden 2003 vært synkende, fra tidligere å ha ligget på et noe høyere, men likevel stabilt lavt nivå. Fra 2000 er klageprosenten for førsteinstans følgende:

År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
%	11,3	9,4	8,3	8,5	6,5	3,8	4,4	3,2	7,3	4,5	3,5	3,7

En lav klageprosent kan tas som uttrykk for tillit til systemet. Den kraftige nedgangen i 2004 medførte imidlertid en viss bekymring med hensyn til om de refsede blir informert om sine rettigheter. Krigsadvokatene har i tidligere år også sett indikasjoner på at de militære sjefer ikke alltid kjenner disiplinærreglementet, og dermed kan avgjøre klager uten at krigsadvokaten har vært inne i bildet. Det legges derfor vekt på informasjon til avdelingene skriftlig og muntlig, herunder også at det holdes foredrag for tillitsvalgte om disiplinærordningen.

De refsede kan klage videre til Klagenemnda. Klageprosenten for andre klageinstans er beregnet i forhold til antall klager i første klageinstans, uavhengig av utfallet av saken. I og med at en del av klagerne får medhold i første instans og således ikke har noen grunn til å klage videre, vil klageprosenten i realiteten være en del høyere enn tallene nedenfor viser:

År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
%	12,1	12,1	7,8	19,4	11	25	4,5	28	2,8	4	21	16

De absolutte tall er så vidt små når det gjelder sakene for Klagenemnda, at tilfeldige endringer vil gi store prosentvise utslag. Generaladvokaten vil derfor ikke trekke noen konklusjoner i retning av noen tendens.

4. Generaladvokatens uttalelser i klage- og kontrollsaker

4.1 Klagesaker

Generaladvokaten har behandlet 9 klagesaker i 2011, mot 7 i 2010, og 8 i 2009.

I disse til sammen 9 sakene ble det i fem tilfeller anbefalt opprettholdelse, tre refselsener ble anbefalt nedsatt, og en ble anbefalt opphevet i sin helhet. I den som ble anbefalt opphevet var begrunnelsen at saken var blitt svært gammel uten at dette kunne bebreides refsede.

Noen av sakene har sider ved seg av prinsipiell interesse, og gjengis her i sammendrag.

Betydningen av tjenestetilleggets størrelse

To av klagesakene gjaldt uteblivelse fra Heimevernsøvelse. Det var det ilagt bot kr. 3.000,- noe som var korrekt i henhold til det tjenestetillegg som gjaldt da refselsene ble ilagt i mars og april 2011. Men på grunn av tidsforløpet var man kommet i utakt med det som gjaldt da fraværene fant sted i september 2009 og mai 2010. I strafferetten gjelder det at det er strafferammene på gjerningstidspunktet som gjelder, hvis de er blitt skjerpet i tiden mellom handling og domfellelse. Det vil kunne hevdes at det samme må gjelde i disiplinærretten.

På tiden for de ulovlige fraværene var tjenestetillegget kr. 145,- pr. dag. Maksimal bot for menige var dermed i disse tilfellene kr. 2.900,- og ikke kr. 3.000,-. Uteblivelse fra heimevernsøvelse refses vanligvis med arrest. I og med at refselsene dermed var milde i utgangspunktet, så ikke Generaladvokaten grunn til å anbefale ytterligere nedsettelse på grunn av tidsforløpet.

”Badesaken”

En løytnant ble ved refset med 2.500 i bot for overtredelse av militær straffelov § 77 (brudd på militære tjenesteplikter).

I refselsesordrens grunnlagsbeskrivelse heter det:

”Den 21 september 2011, beordret NN i kraft av sin stilling som overordnet og øvingsleder under ordinær VGS øvelse, soldatene til felthygiene med lagvis nakenbading. Dette med den følge at en kvinnelig soldat opplevde sin intimsfære krenket. Hun ble redd og gråt fordi hun ikke ville vise seg naken for de mannlige soldatene. Det deltok ca 30 soldater på øvelsen, hvorav 3 var kvinnelige soldater.”

Generaladvokaten bemerket at praksis i Forsvaret er meget variabel når det gjelder ”felthygiene”, fra nakenbading med begge kjønn til vask med våtserviett i sovepose.

Generaladvokatens samlede vurdering av refsede var at han hadde gjennomført øvelsen i samsvar med det han har oppfattet som vanlig praksis ved avdelingen, herunder gjennomført badingen i disiplinerte former av hensyn til sikkerheten. Men det ser ut til å ha vært en viss glidning fra å ta hensyn til jentenes bluferdighet til en mer stivbent likebehandling av kjønnene og at det siste synes å ha blitt et overordnet prinsipp for refsede.

Selv ut fra sine forutsetninger om at vaskingen skulle utføres i naken tilstand kunne refsede ha sørget for større avstand mellom de mannlige og de kvinnelige soldatene, muligens også utnyttet et av kjøretøyene til skjerming mot innsyn. Samtidig skal det sies til refsedes fordel at han tok et visst hensyn ved å sørge for at så få som mulig så i retning av jentene, og at han ikke hadde til hensikt å tvinge igjennom en gjennomføring av vaskingen i naken tilstand.

En offiser bør forstå at prinsipper ofte må avveies mot andre prinsipper. I dette tilfellet gjelder det prinsippet om likebehandling mellom kjønnene opp mot prinsippet om respekt for menneskers integritet og beskyttelse av intimsfære. Refsede fikk tydelige signaler fra fornærmede om at her var han i ferd med å trække over en grense. Han burde da valgt den sikreste løsningen, som ville ha vært å ta hensyn til hennes innvendinger, og heller tatt opp spørsmålet om hvordan felthygienen skal praktiseres i slike situasjoner med sine foresatte i etterkant.

Refselsen ble foreslått opprettholdt som fortjent og passende.

Generaladvokaten fant imidlertid grunn til å tilføye at det er hans bestemte inntrykk at Forsvaret har forsømt seg med hensyn til å gi tydelige felles bestemmelser som relaterer seg til forholdet mellom kjønnene, men forlatt seg på at dette løses lokalt eller forsvarsgrenvis. Således ble det i 2008 gitt bestemmelser ved daværende Hærens styrker (HSTY) som hadde med regler om en viss minimumspåkledning ved forflytning mellom forlegningsrom og dusj/toalett, mens Luftforsvaret samme år fastsatte ”kjøreregler” som dekket blant annet uønsket seksuell oppmerksomhet inne på militært område.

Disse tiltakene er gode så langt de rekker, men er åpenbart utilstrekkelige med tanke på å etablere lik praksis og en felles forståelse i Forsvaret. Særlig når det gjelder feltmessige forhold, kan det gjøre seg gjeldende forskjellige syn og forskjellig praksis. Man burde ha regnet med at det før eller senere ville oppstå en ”kollisjon” mellom et befal som har en enkel funksjonalistisk og likebehandlingsorientert holdning, i dette tilfellet til hygiene og nakenhet, og en soldat som er mer følsom enn gjennomsnittet av dem som søker tjeneste i Forsvaret med hensyn til slike spørsmål. Når Forsvaret har en ambisjon om å øke kvinneandelen, må disse spørsmålene tas på alvor og gripes an på en systematisk måte med sikte på å fastsette klare normer.

Uberettiget refusjon

Saken gjaldt en offiser som måtte avlyse en feriereise på grunn av beordring til tjeneste i forbindelse med operasjonene mot Libya i 2011. Han søkte og fikk innvilget refusjon for utgifter til flybilletter for seg selv og samboeren. Når det kom til stykket, ble billettene likevel bruk av samboeren og dennes venninne.

Det er ingen tvil om de opplysningene refsede ga i tidsrommet frem til at han på direkte spørsmål fortalte at billettene var blitt brukt, var mangelfulle. Når man søker om refusjon for utgifter til en feriereise som man har betalt for og som man på grunn av påkommende tjenestlige plikter blir forhindret fra å foreta, må det åpenbart være relevant om reisen blir gjennomført allikevel – dette tilfellet av refsedes samboer og dennes venninne. Dette burde han ha opplyst om av eget tiltak så snart som mulig.

Generaladvokaten mente likevel at det måtte komme refsede til gode at han var i en hektisk situasjon på Kreta mens hendelsene utviklet seg hjemme i Norge mht. bruken av billettene og at han etter eget utsagn ikke tenkte nærmere over implikasjonene men nøyde seg med å svare på de spørsmålene han fikk uten å føye til opplysningen om at billettene rent faktisk var blitt brukt av samboeren og hennes venninne slik at det ikke forelå noe direkte økonomisk tap.

Samlet sett fant Generaladvokaten at forholdet måtte betraktes som uaktsomt, ikke som forsettlig – med andre ord at refsede ikke hadde til *hensikt* å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning. Den tvilen som lå i saken er måtte dermed komme refsede til gode.

Generaladvokaten anbefalte derfor at grunnlagsbeskrivelsen ble endret ved at setningen ”i hensikt å forskaffe seg eller andre en uberettiget vinning” ble strøket.

4.2 Kontrollsaker

Generaladvokaten har avgitt en uttalelse i en innkalt kontrollsak i 2011. Denne gjaldt fire refselsener for samme person, under ett. Tre av disse gjaldt forhold som hadde inntruffet med korte mellomrom og som skulle vært avgjort ved en felles refselse. De tre refselsene var alle på bot, og summen av bøtene lå innenfor kompanisjefs kompetanse og representerte alt i alt en rimelig reaksjon. Det var derfor ikke behov for å sette ned refselsene, men Generaladvokaten anbefalte opphevelse og utstedelse av ny refselse hvor også enkelte andre feil ble rettet opp, med sikte på at rullebladet skulle gi et mer riktig inntrykk.

*****

FORDELINGSLISTE:

Riksadvokaten
Oslo Statsadvokatembeter
Det Kongelige Justis- og Politidepartement, Politiavdelingen (3 stk)
Det Kongelige Forsvarsdepartement, Seksjon for felles juridiske tjenester og dokumentasjon (5 stk)
Det Kongelige Forsvarsdepartement, Informasjonsseksjonen
Forsvarssjefen
Presse&Info/Forsvarsstaben
Generalinspektøren for Hæren
Generalinspektøren for Sjøforsvaret
Generalinspektøren for Luftforsvaret
Generalinspektøren for Heimevernet
Landsdelskommando Nord-Norge
Fellesoperativt hovedkvarter
Forsvarets Logistikkorganisasjon
Sjef Hærens styrker
Forsvarets Sanitet
Sjøkrigsskolen
Krigsskolen
Luftkrigsskolen
Forsvarets MP-avdeling
Vernepliktsverket
Ombudsmannen for Forsvaret
Regjeringsadvokaten
Landsutvalget for Tillitsmenn i Forsvaret
Klagenemnda
Krigsadvokatene for Sør-Norge
Krigsadvokatene for Nord-Norge
Generalauditøren, Danmark
Huvudstaben v/chefsjuristen, Finland
Forsvarsmakten v/chefsjuristen, Sverige
Justitieombudet, Sverige